

## BOEKBESPREKING

Charles F. Pfeiffer: **The patriarchal age** (1961).  
\$2.95. 128 bll.

**Exile and return** (1962). \$3.50. 137 bll.

Albei uitgawes van Baker Book House, Grand  
Rapids, V.S.A.

Dit is 'n genoeg om hierdie twee werkies aan te kondig. Die skrywer is professor in die Ou-Testamentiese teologie aan die *Gordon Divinity School* en van sy hand het reeds 'n hele aantal werke verskyn. Blykens sy bibliografieë is hy volkome op hoogte van die standaardwerke op hierdie gebied. Daarby is hy 'n behoudende wetenskaplike.

Die eersgenoemde werk handel o.m. oor: die Bybelse patriarge — geskiedenis of fantasie?; die stede van die patriarge; Kanaän in die tyd van die patriarge; die God wat die aartsvaders vereer het; die wette van die patriargale tyd.

Die tweede werk handel oor 'n ewe belangrike periode, naamlik die tyd van die Babiloniese ballingskap en die terugkeer daarna. Die jongste opgrawinge het juis hieroor 'n vloed van lig laat opgaan. Ons herinner aan die Lagisbriewe, die inskripsies van en oor Nebukadnesar, Nabonidus en Cyrus ens. Dit is vandag moontlik om die beleg en inneming van Jerusalem in 587 v.C. feitlik van stap tot stap te volg. Pfeiffer handel o.m. oor: die veldtogte van Nebukadnesar; die Babilon van Nebukadnesar; die wysheid van die Babiloniërs; Daniël in Babilon; Nehemia; Ester.

Die twee werke sal veral vir predikante van belang wees, maar ook — omdat hulle populêr geskryf is — vir alle Bybellesers wat meer van die agtergronde en die resultate van nuwere ontdekkinge in Bybellande wil weet. *Baker Book House* het gesorg vir 'n nette uitgawe.

S. d. T.

**New Light on some Old Testament Problems.**

Papers read at the 5th meeting of „Die O.T. Werkgemeenskap in Suid-Afrika“, Pretoria, 1962. Pro Rege-Pers, Potchefstroom. 75 sent.

Die Ou-Testamentiese Werkgemeenskap in S.A. het gekom om te bly en het in die paar jaar van sy bestaan die arbeid van Ou-Testamentici in ons land oor die hele wêreld bekend gestel, soos die ondergetekende ten opsigte van Palestina en Europa ervaar het tydens sy reis in 1962. Orals word met groot waardering van die jaarlikse publikasies gespreek. Vanweë sy afwesigheid verlede jaar het die skrywer hiervan geen deel gehad aan die vyfde vergadering nie en daarom kan hy volkome objektief oordeel oor die gehalte van die hier gepubliseerde referate.

Die volgende word hier aangebied:

Prof. dr. I. H. Eybers: *Some light on the cannon of the Qumran sect.*

Prof. dr. J. H. Kroeze: *Remarks and Questions regarding some creation-passages in the O.T.* (later breër uitgewerk in die boek: *Strijd bij de schepping*).

Dr. C. J. Labuschagne: *Some remarks on the translation and meaning of a m a r t i in the Psalms.*

Dr. B. J. van der Merwe: *The laying on of Hands in the O.T.*

Prof. dr. A. H. van Zijl: *Isaiah 24—27: their date of origin.*

Prof. dr. P. A. Verhoef: *Some notes on typological exegesis.*

Al die referate is van aktuele betekenis. Van besondere belang is egter na ons oortuiging dié van proff. Eybers en Van Zijl (albei destyds verbonde aan die Universiteit van S.A. — intussen het prof. Van Zijl tot die praktiese bediening toegetree). Eybers, wat 'n outoriteit op die gebied van die Dooie See-rolle is, werp interessante nuwe lig op die vraagstukke rondom die kanon van die Ou Testament, terwyl Van Zijl teen die kritiese tradisie van jare die egtheid van Jes. 24—27 verdedig.

Gemeld kan word dat die referate vanaf die tweede vergadering almal tans by Pro Rege-Pers in Potchefstroom

verkry kan word teen billike pryse. Die referate van die sesde vergadering (oor die boek Psalms) sal D.V. teen die einde van die jaar verskyn.

Wanneer begin die Nieu-Testamentici met iets dergelyks? Daar is soveel vraagstukke wat gesamentlik bespreek kan word.

S. d. T.

P. Jongeling: **Beproeft de geesten**. Stichting Geref. gezinsblad, Postbus 86, Groningen. 301 bl.

Hierdie boek kan ons van harte aanbeveel. Dit handel oor die Wêreldraad van Kerke; Morele Herbewapening; die nuwe Onderwyswet in Nederland; die Rassevraagstuk in Suid-Afrika en oor die Christelike gesinslewe.

Hier word dus allerlei uiters belangrike en aktuele vraagstukke aangesny en die skrywer spreek met die stem van die vroeëre en by ons so geliefde Gereformeerde Nederland. Mens voel dat hier iemand skryf wat één is met ons in gees en wat met beide voete staan in die Skrif en die geskiedenis van sy volk en kerk, wat hom dierbaar is. Om dieselfde rede skryf hy ook met die grootste warmte oor ons volk en daarby met verbasende groot kennis van ons geskiedenis en van ons probleme. Mens kry eintlik skaam om 'n buitestaander so te hoor praat, as jy dink hoeveel flouhartigheid en liberalisme baie van ons eie mense beetgepak het.

So 'n boek soos die van ds. Jongeling kan dien as 'n sterk wapen om baie misverstand, onkunde en vooroordeel teen ons uit die weg te ruim. Jammer dat sulke stemme so skaars is in die buiteland!

Bemoedigend is dit as die skrywer, na 'n grondige betoog oor ons rasseprobleem verklaar: „Er is, gelooven we, voor de Republiek geen reden voor panickstemming, al tracht een groot deel van de wereldpers deze stemming wel aan te kweken”.

Vir so baie van ons volk wat op die helling van liberalisme en materialisme aan die afgly is, sou dit die oë kon oopmaak as hulle so 'n boek soos hierdie lees.

S. J. van der Walt.

Neil R. Lightfoot: **How we got the Bible**. Baker Book House, Grand Rapids. 1963.

Dit is 'n boek oor 'n tere onderwerp; die Bybel is tog die Woord van God, dit is geïnspireer, dis openbaring. Die openbaringskarakter van die Bybel word in hierdie boek egter volkome erken. Verder beteken die woord „Bible” in die titel nie openbaring nie, maar die Bybel as boek. Die onderwerp van die boek is dus nie die openbaring nie maar: hoe het die boek wat ons Bybel noem en soos dit vandag voor ons lê, ontstaan. Met hierdie doel voor oë gee die outeur 'n leersame oorsig oor ou boeke in die algemeen, oor manuskripte van die Ou en Nuwe Testament, oor teksvariante, kanonvorming ens.

As Engelse skrywer kom hy natuurlik uit by die Engelse Bybel: The English Revised (1885) en as Amerikaan by die Amerikaanse Bybel: The American Standard Version (1901) en The Revised Standard Version (1952). Hy behandel egter die hele voorgeskiedenis van Wycliffe af, dan Tyndale, wat in 1536 die marteldood gesterf het; vervolgens die Coverdale's Bible (1535), die Matthew's Bible (1537), die Taverner's Bible (1539), the Great Bible (1539), die Geneva Bible (1560), the Bishop's Bible (1568), tot die Authorized Version van 1611. Dit was 'n ruspunt in die lang geskiedenis.

Die skrywer bespreek ook ander nuwe vertalings as die Revised en Standard, soos die Twentieth Century Testament (1905), Weymouth's Version, Moffatt's Version, Goodspeed's Version, Phillips' Version en The New English Bible; hy wys op hulle goeie en minder goeie hoe-danighede.

Die boek is bestem vir individuele studie en studieke-kringe, maar kan ook goeie dienste bewys by die studie van die tekskritiek. Dit gee 'n goeie insig en uitstekende leiding.

J. H. Kroeze.

Jac. J. Muller: **Uitgesoekte Silwer**. Tafelberg-uitgewers (Edms.) Bpk. 1961. Prys R1.75.

Hierdie boek bestaan uit sestig Jeugboodskappe wat in die loop van jare in 'n rubriek oor „geestelike waardes”

in die naweekuitgawe van „Die Burger” verskyn het. Die dagstukkies word onder die volgende hoofde saamgevat: godsdienstige aangeleenthede, lewensdisipline, die selfbeoordeling van ons lewe, die liefdeslewe en sy versoekinge en die verantwoordelike lewe van diens. As aanknopingspunt by elke artikel word, vir gebruik saam met die Bybel, ’n passende teks uit die Skrif gegee.

Ons wil die skrywer waarlik gelukwens met die kostelike gedagtes wat hy op diepsinnige maar tegelyk uiters praktiese wyse vir die rypere jeug van ons volk ingeklee het. Uit elke dagstukkies spreek die gerypte ervaring van ’n skrywer wat die behoeftes en versoekings van die jeug duidelik verstaan. Die skrywer skroom nie om onomwonde standpunt vir of teen hedendaagse gebruike of misbruike in te neem nie. Dit kan ook eintlik nie anders nie, want die skrywer stel hom onverbiddelik op die Woord van God as uitgangspunt wat geen kompromis ken nie. In die voorwoord bied hy sy gedagtes aan „in die blye wete — op grond van die lering van die gewyde blad — dat die jongeling sy pad suiwer sal hou as hy dit hou na Gods Woord”.

’n Boek wat in besit van elke jongman en jongedogter van ons volk moet wees.

Ons kan die uitgewers ook gelukwens met die prageksemplaar wat hulle die lig laat sien het. Die netjiese band korrespondeer met die diepsinnige inhoud om ’n blywende plek op die boekrak in te neem.

C. J. Malan.

Douglas M. White: **Holy Ground**, Expositions from Exodus. Baker Book House, Grand Rapids. 1962. 144 bl.

Hierdie boek is die tweede in die reeks „Evangelical Pulpit Library”. Die eerste handel oor „Christ in You” deur H. H. Hobbs en die derde oor „Sermons from the Psalms” deur C. P. Swank.

*Holy Ground* wil nie ’n indringende wetenskaplike ontleding of bespreking gee nie maar wel ’n homiletiese behandeling van gedeeltes uit Exodus. Die inhoudsopgawe

omvat die volgende temas: I. Out of the water. II. Holy Ground. III. Before Pharaoh. IV. Upon the Sea Shore. V. By the Waters. VI. Before the Lord. VII. Upon the Rock. VIII. Before the Mount. IX. Into the Mount. X. In the Gate of the Camp. XI. In the Cleft of the Rock. XII. In the Top of the Mount.

Wat die ontplooiing van die verskillende hoofstukke betref, sou 'n meer piramidiese opbou van die stof om die sentrale teks homileties sterker ingeslaan het as die meer horisontale opeenvolgende behandeling van die gedeeltes, waardeur die gedagtes soms bietjie los van mekaar te staan kom. Daarby is die behandeling en toepassing van stof vir my gevoel soms te moraliserend.

Mens kry die indruk dat die skrywer kinderlik glo in Gods Woord en Gods weg met sy volk. Die volgende kommentaar op Exodus 15 se oorwinningslied kenmerk sy benadering: „There is a predictive chorus to this great song: 'The Lord shall reign for ever and ever'. This caused me to look longingly down through the ages to the Throne of God, and I discovered that the multitude of the redeemed shall swell the anthem throughout the endless ages of eternity: 'And they sing the song of Moses the servant of God and the song of the Lamb, saying, Great and marvelous are thy works, Lord God Almighty'” (bl. 52).  
J. L. Helberg.

Calvin Peter Swank: **Sermons from the Psalms.**  
Baker Book House, Grand Rapids. 1962. 122 bl.

Hierdie boek is die derde in die reeks Evangelical Pulpit Library. Dit begin met 'n algemene bespreking van die Psalms onder die opskrifte: I. Biblical Poetry, II. Hebrew Art and Rhythm, III. The Penitential Psalms, IV. Pinnacles of Prayer. Daarna volg die hoofopskrif Sermons from the Psalms waaronder die boetsalms 6, 32, 38, 51, 102, 130 en 143 behandel word asook Ps. 22.

Die aanbieding is volgens die voorwoord self „in free practical style with no apology for its lack of critical or textual scholarship”. Die naam Sermons from the Psalms toon dan ook duidelik die hoofdoel van die boek.

Die skrywer gee onder meer 'n oorsig oor die aard, betekenis en omvang van die Bybelse poësie wat omtrent een derde van die Ou Testament beslaan. Hy laat mens ook iets van die antieke denkklimaat aanvoel, soos byvoorbeeld in die volgende sin op bl. 22: „The Aryan word for poet signifies 'maker', but in the Semitic language it signifies 'seer', the man of instinctive vision”.

Die behandeling van die besondere Psalms bied indringende en gevoelvolle bespreking en gee mens insig in die milieu en geestesgesteldheid van die digters. In een opsig bly die leser egter in 'n mate onbevredig, naamlik daarin dat hy nie self gekonfronteer voel met die dinge wat die digter ervaar het nie. Die besonder moeilike kuns om die leser op spontane wyse in die plek van die digter self in te skuif, is hier, soos in so vele homiletiese behandelings van die Psalms, nie genoegsaam gegryp nie. Of sou dit dalk saamhang met die volgende woorde van die skrywer op bl. 21 (wat juis deur hom as die aktuele betekenis van die Psalms gesien word)? — „The ethics of the Psalms was according to the age. It was not yet a thing so personal. It was a general, a national, repentance. The sense of personal wrongdoing was not popular in Israel. Nor was it either deep or poignant. This adds to the beauty and impressiveness of the Psalms, making the shadow they cast the longer and more restful”.

Die ervarings van persone, wat die digter as illustrasie by elke Psalm byhaal, slaag ook nie daarin om bogenoemde beswaar te ondervang nie. Dit maak die saak vir die leser miskien wel kontemporêr maar nog nie persoonlik aktueel nie. Die Calvinistiese leser voel meer behoefte aan direkte Skriftoespraak as aan indirekte verhalende illustrasies.

Behoudens hierdie enkele kritiekpunte kan die werk aanbeveel word as 'n verdienstelike, kernagtige en bevatlike behandeling van die genoemde inhoud.

J. L. Helberg.

T. J. Bach (General Director Emeritus, Evangelical Alliance Mission): **Vision and Valor**. Missionary Biographies from St. Paul to Malla Moe. Baker

Book House, Grand Rapids 6, Michigan. 1963.  
108 bl. \$1.00.

In die kort bestek van 96 bladsye word die lewensgeskiedenis van nie minder nie as 26 groot sendelinge behandel, d.w.s. bietjie meer as drie-en-'n-half betreklik klein bladsye per persoon. Van volledigheid en studie-diepgang kan hier dus geen sprake wees nie. Tog is die boekie beslis die moeite werd om te lees. Dit is fris en helder geskryf, en saam met duidelike pentekeninge van al die sendinghelde en -heldinne gee dit tog die kern van elkeen se lewenstaak aangrypend weer. Juis deur die groot verskeidenheid, waardeur aan geen enkele individu veel aandag gegee kon word nie, kom die eenheidsbeeld van *God se werk deur die eeue heen, in alle lande en onder alle volkere van die wêreld in sy allerrykste verskeidenheid na vore*. Interessante besonderhede, bv. dat getroue natuurlike Livingstone se lyk 900 myl ver gedra het (vanaf die plek waar hy gesterf het in Afrika, tot by die kus), toon dat die afgelope eeu(e) se geskiedenis nie net menslike hebsug en sg. kolonialisme was nie, maar dat in Christus die volkere en rasse mekaar ook dikwels gevind het.

D. C. S. van der Merwe.

Clarence Edward Macartney: **Wrestlers with God.**  
(Prayers of the Old Testament). Baker Book House. 1963.

Hierdie boek uit die „Evangelical Pulpit Library” bevat oordenkings oor gebede uit die Ou Testament. Die *Worstelaars met God* wie se gebede bespreek word is: Abraham, Lot, Jakob, Bilcam, Moses, Josua, Dawid, Elia, Elisa, Hiskia, Jeremia en Manasse; verder word behandel Psalm 55 : 6, „'n gebed wat iedereen kan doen”.

Die outeur, 'n Presbiteriaanse predikant, behandel die gebede in die raam van die lewensomstandighede van die bidders, sodat hy tegelykertyd ook beskouinge van die genoemde persone gee, hoewel nie volledig nie. Hy besien sy onderwerpe psigologies en bespreek hulle prakties. Hy skryf pragtig en het hier en daar briljante gedagtes.



Sy hoofgedagte is dat daar alleen redding is deur Christus, en vir sover hy daarvan nie afwyk nie kan ons met hom saamstem.

Die outeur laat ook baie ander mense in sy boek aan die woord kom soos David Livingstone, lord Byron, mrs. Shepherd of Somersetshire, bishop Butler, John Knox, Bossuet, George Eliot, Sherman ens., ens., veral ook digters: Longfellow, Alexander, Newbolt, Keble, Wesley, Faber ens., ens. In die bespreking van die gebed van Manasse word die gebed van Manasse uit die apokriefe boeke gesiteer.

Macartney het 'n boek van geloofservaring en praktiese vroomheid nagelaat wat ons met stigting kan lees.

J. H. Kroeze.

J. J. Degenaar: **Eksistensie en gestalte.**

Van die hand van die Stellenbosse dosent in die Wysbegeerte, dr. J. J. Degenaar, het daar in 1962 by Simonium-Uitgewers, Johannesburg, verskyn die boekie *Eksistensie en gestalte* (prys R1.20). Die subtitel verklaar die aard van hierdie kort verhandeling nader: *Aantekeninge by die eksistensialisme en by die poësie van N. P. van Wyk Louw.*

In „'n Woord vooraf”, 'n soort *oratio pro domo*, toon die skrywer hom wel bewus van die gevare wat die soort dissipline bedreig wat hy hier onderneem, maar hy meen dis nie sonder waarde om 'n eksegeese te gee van die „wat” as geïntegreerde deel van die gedigstruktuur nie. Hy beoog geen waardebevestiging van die digkuns van N. P. van Wyk Louw nie, maar wil bloot as filosoof 'n ondersoek instel na „die denkstruktuur van N. P. van Wyk Louw soos dit afgelees kan word uit sy poësie” (bl. 12).

Vervolgens omlin Degenaar die betekenis wat hy heg aan die begrip „eksistensialisme”, en gaan dan oor tot 'n „klimaat-karakterisering” van die eksistensialistiese denke: (1) Die onafheid van die mens wat tot onsekerheid lei, (2) die rusteloosheid waarin die rede verwerp word, en (3) vraagstelling waardeur die mens die wêreld transendeer. Gewapen met hierdie agtergrond waag die skry-

wer hom dan aan die digkuns van N. P. van Wyk Louw, by name die werke *Alleenspraak*, *Die halwe kring*, *Die dieper reg*, *Raka*, *Gestaltes en diere*, *Dias*, *Nuwe verse en Germanicus*.

Die skrywer beklemtoon die feit dat sy doelstelling is om N. P. van Wyk Louw se denkstruktuur vas te stel soos dit afgelees kan word vanuit sy poësie en waarsku dat hy nie daarmee bedoel dat die digter 'n sisteem opgestel het wat in sy digkuns uitgewerk is nie. Degenaar stel hom ook nie ten doel om self 'n sisteem te konstrueer uit die gegewens wat hy gevind het nie. Hy sê: „Dit gaan my slegs om met behulp van 'n denk-klimaat sy denkstruktuur te verstaan met behoud van al die uiteenlopende belewinge ten opsigte van 'n fenomeen wat ter sake mag wees” (bl. 24).

Eerstens skenk Degenaar aandag aan die mens-begrip wat in Louw se poësie tot openbaring kom: die mens in sy eensaamheid, opstandigheid, onvoltooidheid, verstremgeldheid met die bose, angs, onsekerheid. In die volgende kort hoofstukke behandel die skrywer dan Louw se siening van God as 'n onvoorhande werklikheid, van die woord in sy skeppende krag en ten slotte die aard van die digterskap en die taak van die denkerdigter.

Ek gee met opset 'n redelik lang ontleding van Degenaar se werkplan omdat so aan die lig tree dat ons hier te make het met die werk van 'n sistematiese, in die filosofie en die poësie van Louw goed onderlegde denker en ondersoeker — iemand wat hom bowendien steeds daarvan bewus bly dat hy verwyte mag word van literêre inlegkunde te pleeg.

Hoewel Degenaar angsvallig probeer vermy om die indruk te skep dat hy hom hier met 'n letterkundige ondersoek besig hou, is dit sekerlik nie 'n geheel en al onliterêre aktiwiteit om die denkstruktuur of wêreldbeeld in 'n digter se oeuvre af te lees nie. Maar dan moet dit op die woord van die digter af geskied soos dr. T. T. Cloete gedoen het met die digkuns van Totius in *Die wêreld is ons woning nie*. Degenaar se benadering is beslis te aprioristies en sy geskrif skipper juis op dié rots wat hy probeer omseil het — die rekenskap van sy doel in

bv. die inleiding of op bl. 24 ten spyte. Dit sou besonder interessant wees om hierdie boekie van Degenaar te vergelyk met die pas deur die uitgewers aangekondigde studie van prof. Cloete oor die poësie van N. P. van Wyk Louw: *Op die woord af*.

Oor die wysgerige aspek van *Eksistensie en gestalte* ag ek my nie bevoeg om kommentaar te lewer nie, maar vir sover Degenaar hierdie filosofie gaan inlees in of aflees uit die digkuns van Van Wyk Louw, kan ek met stelligheid beweer dat dit hoogstens interessant en nogal vernuftig is, maar dat dit nie besonder waardevol is vir die begrip van die „wat”, in die poësie van Louw nie. Die prinsipiële literêre beswaar teen hierdie soort geskrif is dat dit stilswygend poësie gelyk stel met bv. 'n prosa-verhandeling of essays. As Degenaar wou nagaan wat die poësie van Louw sê ten opsigte van die denkstruktuur waaruit dit gegroei het, moes hy nagegaan het hoe Louw se verse dit sê *op die wyse van poësie*.

P. D. van der Walt.

N. P. van Wyk Louw: **Lewenslyn**.

By die lees van hierdie stuk, net soos destyds by die aanhoor daarvan (*Lewenslyn* is by my wete minstens één keer deur Radio Suid-Afrika uitgesaai — 'n besonder knap en treffende aanbieding van hierdie boeiende radiodrama), het veral twee sake my onmiddellik getref: eerstens hoe 'n begaafde dramaturg die medium wat die radio hom bied, op voortreflike wyse kan benut; en tweedens hoe die rasegte kunstenaar met kennis en grootheid en diepte van gees kreatief só in sy stof kan ingryp dat dit oncindig veel meer word as 'n blote storie in dramatiese (lees: dialoog-) vorm.

Baie sg. radiodramas is wesenlik niks meer nie as voorkamer-toneeltjies wat ewe goed op die verhoog aangebied kon gewees het en bied 'n mens geen demonstrasie van die moontlikhede van die hoorspel as genre nie. Om maar net die saak van plek, lokaliteit, aan te roer: soos met die Middeleeuse aanbiedings op driedek-waens (hemel, aarde, hel!) kan jou toneel met die radio as medium

wees in die hemel of op die aarde of in die waters onder die aarde. En die tydsaspek (daardie tiran wat Vondel in sy *Jefta* selfs met die Bybelchronologie laat knoei het) — die terugflits, selfs die vooruitflits, bied alle moontlikhede. Dit kan 'n drama word van wíe, hoe, waar en wanneer: nuut en verrassend gestruktureer — mits jy die tegniese middele wat die hóór-spel jou bied, kan benut, en mits jy die seggende, beeldende, ewokatiewe krag van die woord so kan gebruik dat jy waaragtig mense en hul lewe (stryd, strewe — noem dit wat jy wil) in die luisteraar se gees kan oproep.

Met al hierdie moontlikhede en gevare in gedagte, is dit vir die leser van *Lewenslyn* (wat al lesende hóór of herbeleef) duidelik dat dit presies is wat N. P. van Wyk Louw hier doen in die keuse en ontginning van sy stof-gegewe: die sirkustonele — dodemuur en trapees bv. — die verplasing van die toneel na die „hiernamaals”, om nou maar die gebruikelike term aan te wend, die terugflitstechniek en die vinnige spronge, die inkantasie-effek van fraseherhaling („Luister Esme, luister: hoor tog . . .”) plus eggo, ens.

Vanaf die inset van die stuk word die leser-luisteraar ingevoer in die wêreld van Ciano se sirkus waarin tegeelykertyd Esme se lewensdrama hom afspeel: eksposisie en verwikkeling naas- en inmekaar. En na die voorlopige hoogtepunt van Esme se doelbewuste verongeluk van haarself uit wraak op Orloff, kry ons die oorgang na die Selekteerder, iewers ná hierdie lewe van tyd en ruimte.

Hierdie Selekteerder, Morse, in woorde wat wissel van byna argelose ironie tot brandende intensiteit, openbaar Esme aan haarself deur terugflitse van haar verlede, en deur genadelose interpretasie van haar woorde en dade, haar motiewe, haar hele wese. Daar is vier sulke terugflitse: Ansie, die engel, Willie en die put, Willie en die winkel (die gebeure wat aan die naam Nel, wat sy ook noem, gekoppel is, bly onverduidelik — reik dus uit, skep spanning). Ons *belewe* — want die episodes word gespéél — dus gebeure wat verhelderend en kwalifiserend inwerk op die hede, maak ons beter bekend met Esme, maar wesenlik gaan dit hier om 'n meedoënlose ontmas-

kering van Esme aan haarself: haar bedrog en selfbedrog word laag vir laag afgeskil. Dan vra en kry sy kans om haar lewe, of die laaste gedeelte daarvan, oor te lewe — en só vernem ons as luisteraars of lesers wát aanleiding gegee het tot Esme se selfmoord en wraak teen die Muur van die Dood. Eintlik is hierdie gedeelte van die stuk dus ook 'n terugflits, want Morse se woorde wek hierdie verwagting.

Hierdie heel oppervlakkige analise van die struktuur laat blyk hoe wesenlik die stuk hóórspel en nie verhoogspel is nie. Wat die drama aan trefkrag laat win, is die denklaag waarin die handeling ingebed is. Bv.: Wanneer die Selekteerder vir Esme probeer duidelik maak hoe futiel dit is dat sy haar lewe op aarde gaan oorlei, aangesien sy presies weer sal doen wat sy gedoen het, vra sy: „Wat? Was my wil gevang!? Was ek dan vás? Onvry?” Hy antwoord: „Jou wil was nie gevang nie. Geen wil is ooit gevang nie. En tog: jy *sou* nie anders nie. Jy dink dit maar . . .” (bl. 11). So kry die stuk groter draagwydte, algemeen-menslike geldigheid, deur juis sulke verwoording.

Dit is volkome verantwoord dat die sin van wat in die stuk beeldend aangebied word, die tema dus, hier en daar uitdruklik verwoord word (vgl. ook bl. 22). In die woordestroom wat die hoorspel is, is sulke „senuweeknops” nodig — die luisteraar kan nie voortdurend voorstel en vertolk nie; lg. moet hom soms gegee word — soos ook die titel waarna sowel die Selekteerder as Esme verwys.

Maar in die eerste plek is *Lewenslyn* 'n dramaties-beeldende weergawe van 'n menslike strewe, konflik en vernietiging (geestelik en liggaamlik) — interessant en spannend om sy tegniese knapheid, maar ook boeiend en aangrypend om die ménslikheid en visie van sy inhoud. Benewens *Dias* (grootser en wesenlik in 'n ander sleutel geskryf) is *Lewenslyn* vir my die prikkelendste van Van Wyk Louw se radiodramas: wat die stuk miskien aan omvang tekortskiet, daarvoor word ruimskoots vergoed deur die verwesenliking van inherente moontlikhede.

*Lewenslyn* is in 1962 uitgegee (heel kunstig) deur

Simondium-Uitgewers, Johannesburg, en kos 90c per eksemplaar.

P. D. van der Walt.

Hans Killian: **Een staan by.**

In ons tyd wat tot 'n groot mate gekenmerk word deur 'n onmiskenbare verheerliking van die mens en die tegniek, is dit 'n byna uitsonderlike voorreg om 'n boek oor wetenskaplike (hier: mediese) aangeleenthede te lees waarin die lof onomwonde toegebring word aan God. Hierdie lewenshouding wat die leitmotiv in Hans Killian se geskrif vorm, word reeds gesinjaleer in die titel: *Een staan by*. Dit bepaal die hele gees waarin die herinneringe uit 'n roemryke loopbaan as sjirurg geskied — „roemryk” dan te lees met dié kwalifikasie dat die beskeie, minsame verteller nooit vir homself of die wetenskap die roep op eis nie.

In die epiloog word die sin van die boek soos volg saamgevat: „Heling moet 'n herinpassing van die sieke in die goddelike orde van die natuur wees, 'n terugkeer in die geborgenheid van sy wetmatigheid”. En: „Volkome heling kan die medikus nie alleen bewerkstellig nie; daarvoor moet die sieke en sy omgewing net so veel saamwerk. En ook — die Groot Onsienlike wat agter ons aardse doen en late staan. Die opperste geneeskundige wysheid is en bly: ‚Medicus curat, deus sanat’ — dit is: ‚Die mensgeneesheer dokter, die Groot Geneesheer heel!’ ”

*Een staan by* is grepe uit die lewe van professor Hans Killian wat aan duisende genesing gebring het, en daarby het hy vir hom 'n groot naam verwerf in die mediese en akademiese wêreld. Hy het hom ook as navorser, skilder en — soos hierdie boek op ondubbelsinnige wyse demonstreer — as skrywer onderskei.

Die reeks gevalle uit sy loopbaan wat hy in *Een staan by* vertel, is leesstof vir elkeen, soos die uitgewers tereg op die stofomslag aandui. Die gesag waarmee hy die mediese besonderhede uiteensit, sal die vakman bevredig; die verstaanbaarheid van sy skryftrant gee die leek 'n intieme en fassinierende insig in dié kring. Die hartlike

menslikheid van die mededelings skep 'n warme en intieme verstandhouding tussen outeur en leser.

Dit val 'n mens op hoe dikwels heel pretensielose geskifte ontwyfelbare literêre verdienstes het. Soos ons eie dr. Petronella van Heerden se *Kerssnuitsels* is ook *Een staan by* 'n boek van hierdie aard. In sy saaklike, onopgesmukte maar tog gevoelige styl laat Killian 'n mens 'n verskeidenheid voorvalle beleef — liewer: intens daarmee meeleeft. So is daar bv. die uiters dramatiese toneel wanneer prof. Killian 'n breinoperasie op die verongelukte uitvinder uitvoer. Hy het slegs 'n lokale narkose toegedien, en terwyl hy in die harsings inkyk ná die verwydering van die skedeldak en die nodige herstelwerk doen, praat hy en die pasiënt met mekaar!

Afwisseling is daar genoeg in die boek: ek dink maar aan die heel humoristiese episode met die „tweedeklasmens” wat vlak voor die operasie deur 'n heilige vrees verteer word, poedelnakend van die operasietafel af opspring en anok maak in die hospitaal. Selfs die brandweer storm die hospitaalpersoneel te hulp om die paniekbewange „Adam” te vang en te kalmeer.

Die boek vertel nie slegs van sjirurgiese suksesse nie — ook die neerlae is daar. Nie alleen word ook die edele in die mens blootgelê nie (bv. die kankerlydende verwagte moeder), maar ook sy tekortkominge. Nooit egter op siniese wyse nie — daarvoor is die verteller te veel 'n gelowige, gebalanseerde en lewenswyse mens. 'n Mens dink aan die hardvotige fabrieksbase wat die dood van die uitvinder veroorsaak, die ouers wat meer belang stel in versekeringsse as in die herstel van hul kind, die boerin wat kompensasie in lamheid soek, die mooi nonnetjie wat haar eie hand skenk, die trekkerbestuurder wat veins dat hy beheer oor sy ledemate verloor het. Die boek word so ewe veel 'n beeld van die sjirurgiese wêreld as van die mens in sy verskillende verskyningsvorme.

Om hierdie rede van die ewige menslike daarin, die pakkende verteltrant en die verheffende waardeskaal word die lees van hierdie boek wat ons invoer in die dramatiek, humor en patos van die sjirurgiese en mediese wetenskap, 'n kostelike en verrykende ervaring.

Die vertaling uit die Duits deur Leo van der Westhuijzen lees besonder vlot, sodat 'n mens jou skaars daarvan bewus is dat jy met 'n oorsetting te doen het. *Een staan by* is uitgegee deur Tafelberg-Boekhandel, Kaapstad en kos R1.80.

P. D. van der Walt.

Dirk Kamfer: **Die elfde uur.**

*Die elfde uur* is 'n keur uit die joernalistieke werk van die vroeg gestorwe kocrantskrywer en radioman, Dirk Kamfer. Die bundel is posthuum saamgestel en uitgegee deur Tafelberg-Uitgewers, en die stukke word voorafgegaan deur 'n simpatieke, effens hoog gestemde inleiding deur Pieter W. Grobbelaar. Nogtans is dié voorwoord goed deurdag en gee blyke van 'n suiwer insig in die wese van die letterkunde. Grobbelaar toon tereg aan dat Dirk Kamfer se opgenome stukke nie suiwer reportage is nie maar eerder 'n heel besondere soort joernalistiek met hier en daar onbetwisbare literêre verdienstes.

Die eerste afdeling van die bundel, *My land, my mense*, is eintlik kort essays, geskryf in 'n effektiewe saaklike, afgekapte styl, en met onmiskenbare liefde vir en kennis van ons eie. Vandaar die wisseling van toonaard: te midde van nugterder waarneming soms 'n mooi innigheid, en dan weer fyn humor — vgl. bv. die Kleurling op die bromponie wat die ryloper vir 'n verkeerskonstabel aansien! Dirk Kamfer openbaar reeds in dié kort stukkies 'n virtuositeit van taalbeheer wat sy sinne soms 'n treffende klankpatroon gee en sy taalgebruik in die algemeen fris en fonkelend laat voorkom. 'n Oorspronklike en raak beeld op sy plek verhoog die waarde van sy stukke.

Hierdie virtuositeit wat die voorwaarde is vir geestigheid en tipetekening, val veral op in die tweede afdeling: *Maak lig daar! deur Vuurhoutjie Brand*. Myns insiens is dié deel die beste in die boek, en in sy soort is dit beslis goed: 'n mens moet na Datei se *Ure-reeks* gaan om die gelyke van dié soort geestige geskryf in ons taal te vind. Vuurhoutjie, Boksie, Ant Janie, Gatiep en van die ander is oortuigende tipes. Nicolaas Beets, Anton Bergman,



Charles Dickens het reeds bewys dat 'n sg. „flat character” geensins hoef onder te doen vir 'n „round character” (E. M. Foster) wanneer dit kom by oortuigingskrag nie. Die pittigheid van die stukkies word verhoog deur die limerieke waarmee hulle afgesluit word — en die limeriek-vorm wat Kamfer so goed hanteer, is die aangewese medium vir 'n grappige rympie wat iets van die dissipline van die kwatryn wil behou en daarby die verrassende kwinkslag van die aforisme.

Die derde deel, 'n soort hoorspel, nl. *Boertwak*, is m.i. minder geslaagd omdat dit bra sonder pit is: die bedoelde geestigheid is nooit eers regtig boertig nie. Die growwe-brood-humor val deur die mat en die „malapropismes” is te flou om snaaks te wees.

Die laaste helfte van die boek handel oor rugby. Dit is duidelik opgeneem met die oog op ons nasionale swak, want hoewel dié afdeling ook goed geskryf is, mis dit m.i. aktualiteit. Die meeste van hierdie rugbybelewensisse draai om Ryk van Schoor en Tjol Lategan, en op dié wyse van beklemtoning van die „menslike sy” van die spel, voer die skrywer sy leser in in die rugbywêreld. Mede omdat die vertelling oorsigtelik is en daar dikwels kommentaar is, word hierdie herskape ervarings nooit 'n meevoerende werklikheid nie, en vir die nie-rugbygeesdriftige ontlok die vreeslike gewigtigheid van die skryf oor 'n spel („hitte van die stryd”, „slagveld”, ens.) soms onwillekeurig 'n glimlag.

*Die elfde uur* is 'n onpretensieuse boek, in dié sin dat dit nooit bedoel is om „letterkunde” te wees nie, maar dis aangename en op plekke selfs baie onderhoudende leesstof. Binne sy eie reg beoordeel, is dit veral op grond van Dirk Kamfer se heel persoonlike skryfwyse 'n verfrissende leeservaring.

P. D. van der Walt.

F. A. Venter: **Swart Pelgrim.**

F. A. Venter se *Swart Pelgrim* wat in 1961 met die Hertzogprys vir prosa bekroon is, kan beskou word as die Afrikaanse teëhanger van *Cry the beloved country*. Na die

voringewing is dit egter suiwerder *roman* as die werk van Alan Paton, maar wat duidigheid betref, meen ek, beperkter.

*Swart Pelgrim* is die verhaal van 'n eenvoudige Transkeise naturel, Kolisile, wat weens ekonomiese nood (grondverarming, swak oeste) gedwing word om in Johannesburg uitkoms te gaan soek. Hier ervaar hy aan die lyf die wrywing en botsing tussen rasse-groepe en beskawings. Die problematiek van die saak word verhewig deur sy verhouding tot die vrou Miriam en die aanwesigheid van sy broer Mfazwe. Uiteindelik breek Kolisile met die bewewêreld van sy broer, word beseer in 'n mynongeluk maar herwin sy vertroue in die witman en keer ten slotte gelouter terug na sy gesin.

In die hedendaagse romankuns val die klem op die gewone mens in die alledaagse lewe wat op ongewone wyse deurskou en uitgebeeld word. Mede hierdeur kry die verhaal besondere, simboliese of universele betekenis. Dit is miskien juis ten opsigte van die uitbeelding van die hoofkarakter dat die roman onder bespreking tekort skiet — nie dat Kolisile nie goed genoeg geïndividualiseer is of aan oortuigingskrag kortkom nie. Hy het net nie uitgegroeï tot 'n „groot” karakter nie, en moontlik moet die rede hiervoor gesoek word in die skrywer se basiese gegewe: 'n eenvoudige natuurmens. Maar nou is daar darem ook voorbeelde van wat ander skrywers met eenvoudige mense kan doen, bv. Felix Timmermans met Wortel in *Boerepsalm* of die ou boer in Karel van de Woestijne se *De boer die sterft*.

Wat egter in die guns van *Swart Pelgrim* tel, soos in die inleidingsin van hierdie bespreking aangedui, is die feit dat die probleemstelling neweproduk is van die dramaties-beeldende aanbieding van die stof: dit is altyd die méns Kolisile wat op die voorgrond staan in die roman. Die klem val nie op die abstraksie „die kleurprobleem” of „die swartman in die witmanstad” nie.

En tog is dit die sinryke tema waartoe die keuring en organisasie van die materiaal aanleiding gee: die tragiek van die botsing van 'n swartman met die witman se stadsbeskawing. Nérens hoef die skrywer in hierdie

boek daaroor te betoog soos Paton wel doen in sy *Cry the beloved country* nie. By Paton dus 'n inbreuk op sy verhaalwêreld deur die sosiale hervormer en politieke ontevredene wat die kunstenaar verdring. By Venter word die fiktiewe werklikheid van die roman nêrens so onartistiek versteur nie.

In die moderne roman is eenheid van ontwerp die wese: dit het 'n georganiseerde struktuur (in teenstelling met die ou epe en volksboeke) wat aan die verhaal sin en skoonheid gee. Daarom het by 'n heruitgawe van *Swart Pelgrim* die hoofstuk oor eerw. Ploeger in burgemeester Verhagen se kantoor verdwyn en ook die moord op die eerwaarde en kapt. Bernhartdus.

Wat betref eenheid en samehang is die roman besonder bevredigend — ek het reeds gewys op die basiese patroon: die Goudstad word aanvanklik gesien as oplossing, en van daaruit word ten slotte weer die Transkei as toevlugsoord aanvaar. In die maalstroom van die stryd word Kolisile blootgestel aan goeie en slegte invloede (goed en sleg volgens die waardeskaal van dié roman), nl. soos beliggaam enersyds in Mafasoe en andersyds in Mfazwe. Verder: soos 'n witvrou Kolisile se vertrouwe in die blanke geskok het, bring 'n ander witvrou tjie hom tot insig.

Hoe seer die skrywer ook daarin geslaag het om deur 'n bepaalde struktuering van die stof sy roman sinrykheid en skoonheid te gee, is dit waar dat die tema of idee soos aangekondig in die titel nie ten volle verwesenlik is nie. Kolisile bly net Kolisile, deernisvol uitgebeeld, maar hy word nie die verpersoonliking van die swartman in ons midde nie, word nie simbool van elk van ons op hierdie aarde in ons strewe na selfverwesening en geluk nie.

Ten slotte wil ek net daarop wys dat Venter nie alleen in die herdrukke van *Swart Pelgrim* die stof omgewerk het nie maar ook die oorversierde styl van die eerste uitgawe 'n heilsame versobering laat ondergaan het.

Die omgewerkte uitgawe van *Swart Pelgrim* is goed versorg uitgege deur Tafelberg-Uitgewers.

P. D. van der Walt.